РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Томіч Л.М., кандидат медичних наук
завідувач кафедри фізичного виховання та здоров'я
Київський національний університет технологій та дизайну

На сучасному етапі розвитку педагогічної освіти інноваційні процеси глибоко проникли в її різні сфери. Пошук нових підходів ведеться у різних напрямах – у розробці та модернізації змісту, найсучасніших технологіях навчання, формах організації діяльності суб'єктів освітнього процесу, в оцінюванні його результатів. Усі інновації, що увійшли в практику у сфері вищої фізкультурної освіти, спрямовані на становлення педагога нового типу, здатного вирішувати коло значущих педагогічних проблем XXI століття.

На нашу думку, визначальними рисами такого педагога є творча активність; рефлексивність; постійно зростаюча потреба у самоосвіті та самовдосконаленні. Становлення педагога нового типу у сфері фізичної культури і спорту – складний і багатоетапний процес. Одним із основних засобів його становлення в умовах вищої фізкультурної освіти є оновлений зміст і організація процесу засвоєння профілюючих дисциплін теоретичного циклу як основи для інтеграції знань про людину, світ і себе.

Унікальність професійної компетентності фахівця з фізичної культури і спорту серед інших педагогічних професій полягає у специфічній широті професійно важливих якостей та різних сторін професіоналізму [3].

Метою нашого дослідження було розгляд можливостей педагогічного проєктування у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця у сфері фізичної культури і спорту (фітнес-тренера, інструктора-методиста тощо) під час здобуття ним вищої фізкультурної освіти.

Вважаємо, що особливе місце у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця займає поглиблене вивчення профілюючих теоретичних дисциплін. Наприклад, «Проєктна діяльність у сфері фізичної культури і спорту» є логічним продовженням вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичної культури», «Теорія і методика спортивного тренування» для студентів-бакалаврів та слугує формуванню професійно значущих якостей і компетентностей.

Метою опанування даного курсу є: Оволодіння студентами практичними уміннями проєктування, конструювання, організації та аналізу власної педагогічної діяльності; Створення умов для формування особистісно значущого досвіду індивідуальної та спільної діяльності при

розв’язанні педагогічних завдань. Вивчення даного курсу ми будуємо на основі таких принципів: особистісно-орієнтованої спрямованості, діалогічності, варіативності, практичної орієнтованості, прояву активної суб’єктної позиції всіх учасників освітнього процесу.

Реалізація принципу діалогічності передбачає використання студентами різноманітних форм діалогової взаємодії, різних за змістом, позиціями, рівнем активності та самостійності. Принцип варіативності пов’язаний із максимальним урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів і потреб суб’єктів освітнього процесу. Принцип практичної орієнтованості – з розв’язанням практичних освітніх проблем. Основою принципу творчої активності є створення умов для самореалізації кожного студента.

Зміст курсу передбачає розкриття технології проєктування – її основ, сутності, логіки проєктувальної діяльності у сфері фізичної культури і спорту. У ньому розглядаються цілі, стратегія, тактика проєктувальної діяльності; питання конструювання змісту, форм, методів навчально-тренувального процесу; основи педагогічної діагностики як інструмента, необхідного при проєктуванні; проблеми аналізу й оцінювання педагогічних проєктів.

Побудова курсу може здійснюватися за власною освітньою та організаційною моделлю. Наприклад, можуть використовуватися такі освітні моделі: Поточна – її основна структура полягає в аудиторному навчанні у великих групах, до яких можуть входити студенти кількох факультетів, де кожен студент розв’язує однакову для всіх проблему. Селективно-групова – навчання в рівневих мікро- та макрогрупах; склад рівневих груп може варіюватися залежно від теми, що вивчається. Модель змішаних здібностей – на основі формування мікрогруп за когнітивними ознаками. Загальний склад групи постійний, але всередині неї створюються тимчасові групи. Інтегративна модель – на основі діяльності єдиної групи з багатьма можливостями для індивідуальної роботи. Інноваційна модель – з формуванням груп змішаних здібностей, яка розробляє колективний творчий проєкт.

Основне значення розробки творчого проєкту полягає у діяльності зі створення (вироблення, планування, конструювання) певної системи, об’єкта чи моделі. При цьому проєктування може бути теоретичним (на папері чи комп’ютері), а конструювання передбачає обов’язкове матеріальне (реальне) втілення проєктної діяльності. Опанування технології проєктування спрямоване на те, щоб навчити студентів створювати моделі планованих (майбутніх) процесів і явищ (на відміну від моделювання, яке може поширюватися й на минулий досвід з метою його глибшого осмислення). Компонентами проєктної діяльності можуть виступати конкретні моделі чи модулі (наприклад, мікро- і мезоцикли системи спортивної підготовки).

У теорії педагогічного проєктування [1] прийнято виділяти такі моделі: Прогностична модель – для оптимального розподілу ресурсів і конкретизації цілей; Концептуальна модель – базується на інформаційній базі даних і програмі дій; Інструментальна модель – дозволяє підготувати засоби виконання та навчити викладачів роботі з педагогічним інструментарієм; Модель моніторингу – створюється для забезпечення механізмів зворотного зв'язку та способів корекції можливих відхилень від запланованих результатів; Рефлексивна модель – призначена для вироблення рішень у випадку виникнення несподіваних і непередбачуваних ситуацій.

Крім того, слід розглянути зі студентами чотири можливі результати педагогічного проєктування: тренувальний процес як педагогічна система; система управління тренувальним процесом; система методичного забезпечення тренування; проєкт процесу підготовки спортсменів або команд.

На першому етапі проєктування особливо важливою є експертиза за такими напрямами: задум проєкту; процес його реалізації; очікувані результати; перспективи розвитку та поширення проєкту. Педагогічне проєктування, яке опановують студенти, – це механізм розробки технології у спортивно-педагогічній теорії та практиці. Завдяки проєктуванню навчально-виховний процес стає технологічним. Для майбутнього педагога (тренера) – це мистецтво, що потребує великого напруження сил, почуттів, складної роботи душі. Воно завжди індивідуальне, спирається на винахідливість, натхнення, оригінальність ідей.

Опанування технології проєктування передбачає сувору логічну послідовність ознайомлення з нею. Аналіз об'єкта проєктування дозволяє чітко з'ясувати, що саме проєктується – макроцикл спортивної підготовки як педагогічна система, компоненти тренувального процесу як педагогічний процес або педагогічна ситуація. Кожен із цих об'єктів складний, багатоплановий, має свою структуру та внутрішні зв'язки. Чим складніший об'єкт, тим ширший його аналіз.

Теоретичне забезпечення проєктування – це вивчення наукових досліджень; пошук теорій, на які можна спиратися у проєктуванні нових педагогічних систем, процесів чи ситуацій; пошук інформації про досвід діяльності досліджуваних об'єктів в інших місцях; про досвід проєктування подібних об'єктів іншими фахівцями.

Методичне забезпечення проєктування полягає у створенні інструментарію проєктування: підготовці схем, зразків документів тощо. Сюди входить і змістове забезпечення проєктування окремих педагогічних процесів або ситуацій (різноманітний матеріал з окремої теми, фрагмента). До поурочної папки входять: документальні матеріали, доповіді, розробки та презентації студентів, наочні посібники та їх картотека, картки-завдання для самостійної роботи студентів тощо.

Просторово-часове забезпечення проєктування. Будь-який педагогічний проєкт набуває реальної цінності й може бути реалізованим, якщо при його розробці враховуються конкретний необхідний час і визначений простір. Тобто потрібно проєктувати лише ті дії й компоненти, які дають ефект саме в даній точці простору й у даний час.

Просторове забезпечення проєктування – це визначення (підготовка) оптимального місця для реалізації даної моделі, проєкту чи конструкта, врахування впливу місця на здійснення систем, процесів або ситуацій. Будь-яка модель, проєкт чи конструкт прив'язуються до конкретного простору (спортсмени – стадіон, манеж, ігровий або тренажерний зал, відновлювальний центр; школярі – спортзал).

Часове забезпечення проєктування – співвіднесення проєкту з часом за обсягом, тобто діяльність, що вміщується у визначений термін; за темпом реалізації; за ритмом, послідовністю, швидкістю тощо. Час наповнюється діяльністю, яка в ньому відбувається. Час дії педагогічних систем, процесів або ситуацій – це соціальна цінність, засіб управління освітнім процесом, критерій оптимальності. Завдяки часовому виміру педагогічні системи, процеси й ситуації стають динамічними, такими, що розвиваються. Час діяльності педагога – власне педагогічний; час студента – творчо перетворюваний та індивідуально-психологічний; час наслідків педагогічних явищ – у формуванні особистості.

На практичних заняттях студенти у мікрогрупах готували проєкти, спрямовані на розв'язання конкретних педагогічних проблем з урахуванням вікових та особистісних характеристик суб'єктів взаємодії. Розробляючи проєкти, студенти не лише занурювалися у проблеми взаємодії, а й самі навчалися працювати в команді, спільно шукати рішення поставленої проблеми, узгоджувати свої позиції.

Під час створення проєктів студенти були зорієнтовані не лише на використання вже існуючих форм взаємодії, але й на адаптацію цих форм до актуальних педагогічних завдань. Студентам пропонувалося не обмежуватися однією формою, а розробляти систему форм взаємодії, визначати умови реалізації проєктів і прогнозувати очікувані результати, що дозволяють судити про особистісні перетворення суб'єктів взаємодії. Організація занять передбачала захист і обговорення проєктів. У ході занять студенти займали різні рольові позиції, які чергувалися між членами мікрогруп: «доповідач», «аналітик», «критик», «новатор». Ці ролі полягали у наступному: «Доповідач» – формулює проблему та представляє на обговорення проєкт своєї групи, спрямований на її розв'язання. «Аналітик» – «той, хто розуміє»: осягає, осмислює зміст, сенс, значення повідомлення доповідача. Він шукає глибину, яку, можливо, не помітив сам доповідач. Насамперед прагне побачити позитивний зміст. «Критик» – центральна фігура продуктивної взаємодії. Він – початок «робочого конфлікту», що несе в собі потужний позитивний заряд. Критик виробляє нову, альтернативну точку зору, розуміє, що будь-яка проблема має кілька

рішень, яскраво проявляє ініціативу. «Новатор» – «творчо перетворюючий». Для нього характерний нетрадиційний погляд на проблему. Він готовий до аналізу набутого досвіду, його перебудови та збагачення.

Така організація занять дозволила створити атмосферу ділового співробітництва студентів із викладачем, організувати активне обговорення проєктів, допомогла студентам проявити себе у різноманітних варіантах взаємодії, збагатити власний досвід у різних видах діяльності. Особливо враховувалася здатність студентів зацікавити присутніх проблемою, уміння аргументувати свою точку зору, точно й зрозуміло відповідати на запитання.

На кожному занятті в процесі опанування курсу студентам пропонувалося самостійно проаналізувати свою діяльність у робочій групі за такими критеріями: узгодженість у діяльності учасників робочої групи; активність учасників у висловлюванні та обговоренні ідей; конструктивність у пошуку оптимального варіанта розв'язання проблеми; аргументованість висловлюваних ідей; уміння вести діалог всередині групи.

Підсумком вивчення курсу стала розробка та публічний захист індивідуальних і групових педагогічних проєктів – макроциклів спортивної підготовки за власною спеціалізацією. Педагогічні проєкти студентів оцінювалися за двома групами критеріїв [2]. Перша група критеріїв стосувалася змісту проєктів. Критеріями були: Актуальність проєкту (уміння обґрунтувати значущість проєкту з погляду розв'язання актуальних проблем спортивної підготовки у вибраному виді спорту); Цілісність проєкту (наявність у проєкті чітко визначених цілей, завдань, їх відповідність змісту, формам реалізації, очікуваним результатам); Новизна проєкту (оригінальність форм реалізації, їх адаптованість до потреб сучасної практики спортивної підготовки); Реалістичність (можливість використання даного проєкту для розв'язання конкретних проблем спортивної підготовки). Оформлення проєктів оцінювалося за другою групою критеріїв [2]: представленість усіх етапів педагогічного проєктування; естетичне оформлення проєкту; наявність графічних матеріалів (схем, таблиць, графіків, діаграм).

У своїх педагогічних проєктах студенти показали, що здатні розв'язувати проблеми з різних розділів спортивної підготовки – виховання фізичних якостей і навчання техніці виду спорту, а також управління тренувально-змагальним процесом на основі даних контролю.

Висновки. Після завершення курсу студенти відзначили, що в процесі його опанування вони значно розширили свої уявлення про інноваційні технології у професійній діяльності спортивного педагога, усвідомили необхідність творчості у педагогічній діяльності та потребу прийняття відповідальності за її результати, навчилися працювати в команді. Таким чином, зміст технології реалізації даного курсу сприяв

набуттю особистісно-значущого досвіду індивідуальної та спільної проєктної діяльності при розв'язанні конкретних педагогічних проблем. Відбувалося становлення й розвиток проєктної культури майбутнього педагога, яка полягає в умінні будувати особистісно-орієнтований освітній процес, у здатності передбачати, прогнозувати, моделювати й реалізовувати різні варіанти розв'язання педагогічних проблем. Велике значення мало формування здатності прораховувати наслідки реалізації тих чи інших задумів проєктів і нести відповідальність за результат. Відбувався процес вироблення здатності відчути й передбачити у теперішньому фрагмент майбутнього. Усі ці складові дозволили студентам набути необхідні в майбутньому основи професійно-педагогічних компетентностей – компетентність у педагогічній діяльності, компетентність у педагогічному спілкуванні, особистісно-індивідуальну компетентність.

Список використаних джерел

1. Дудко М. В., Мартинюк О. А., Повєткіна А. А., Хрипко І. В. Сучасні технології профілактики та корекції порушень просторової організації тіла людини в процесі фізичного виховання : монографія / за наук. ред. М. В. Дудко. Київ : КНЕУ, 2018. 194 с. ISBN 978-966-926-230-1.

2. Василюк В. М., Ярмощук О. О. Основи теорії та методики спортивного тренування : навчально-методичний посібник. Рівне : РДГУ, 2025. 77 с.

3. Язловецька О., Бабенко А. Сучасні виклики модернізації фізичного виховання в закладах вищої освіти України // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2025. № 219. С. 288–292. DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-288-292.

4. Корекція тілобудови людини в процесі занять фізичними вправами: теоретичні та практичні аспекти : колективна монографія / за наук. ред. А. І. Альошиної, І. П. Випасняка, В. О. Кашуби. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 536 с.

ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ, ДІЄТ І ГОЛОДУВАННЯ НА КОРЕКЦІЮ ФОРМ ТІЛА СТУДЕНТОК

Томіч Л.М. кандидат медичних наук
завідувач кафедри фізичного виховання та здоров'я,
Гаєвой Б.О., здобувач вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну

Аналіз результатів досліджень, проведених з метою встановлення мотиваційних спонукань студенток до занять фізичними вправами, дає підстави стверджувати, що у студентські роки більшість дівчат прагнуть